

Jaarverslag '17

Stichting de Einder *Steun bij een humane dood in eigen regie*

Postbus 9, 5050 AA Goirle
www.deeinder.nl

Voor hulpvragen **begeleiding@deeinder.nl**
Voor andere vragen **info@deeinder.nl**

Inhoud

Op de ingeslagen weg verder	4
Bestuur en adviseurs	5
Consulenten	5
Hulpvragers	5
Politieke, juridische en maatschappelijke hangijzers	6
Congressen en symposia	7
Lezingen	7
Belangstelling van de media	8
Toegang tot euthanatica	9
Informatievoorziening	9
Lidmaatschappen en contacten	10
Financiën en jaarrekening 2017	11
Colofon	16

Op de ingeslagen weg verder

Ten aanzien van al diegenen die het moeten stellen zonder arts die tegemoet komt aan hun wens om vreedzaam uit het leven te stappen, is de insteek van De Einder dat vermeden moet worden dat de wens om te sterven in een mensonwaardige zelfdoding resulteert. Dit doet De Einder door desgevraagd informatie te verstrekken over hoe iemand zelf zijn leven op menswaardige wijze kan beëindigen.

De uitspraak die de Hoge Raad in het voorjaar 2017 in de Heringa zaak heeft gewezen, is dan ook in de kringen van al diegenen die niet-strafbare hulp bij zelfdoding bepleiten, met teleurstelling onthaald. De door de Hoge Raad gekozen invalshoek is immers dat hulp bij zelfdoding aan artsen moet worden overgelaten: hoe goed Heringa het ook bedoelde, nu hij geen arts was, was er voor hem geen taak weggelegd om zijn moeder ter wille te zijn in haar wens niet langer verder te willen leven.

Na de domper die De Hoge Raad begin 2017 had teweeg gebracht, leek er eind 2017 hoop te gloren: De Coöperatie Laatste Wil was een substantie op het spoor gekomen die zonder noemenswaardige kosten op legale wijze vrijelijk kon worden aangeschaft en die een relatief pijnloze dood veroorzaakte. Het aantal hulpvragen bij De Einder daalde drastisch, het aantal leden bij CLW steeg exponentieel.

... Daar ging de conclusie van de commissie Schnabel dat het aantal mensen waarvoor de euthanasiewet geen oplossing bood, een in omvang te verwaarlozen groep betreft...

Inmiddels heeft het Openbaar Ministerie CLW een halt toegeroepen. Waarna al die mensen die hun hoop op het poeder van CLW hadden gevestigd, weer naar De Einder terugkeren. Dit bewijst nog maar eens dat zolang de euthanasiewet mensen in de kou laat staan, er door De Einder en aanverwante organisaties aan de weg moet worden getimmerd. Met de steun van onze donateurs zullen we er blijven naar streven dat voorkomen wordt dat mensen die niet verder willen leven, op mensonwaardige middelen of methoden zijn aangewezen.

Het bestuur

Bestuur en adviseurs

Evenals voorgaande jaren heeft het bestuur in 2017 uit drie leden bestaan, daarbij voor het grootste deel van het jaar geflankeerd door drie adviseurs die evenals het bestuur op basis van vrijwilligheid hun werkzaamheden hebben uitgeoefend.

Het bestuur werd in 2017 gevormd door Miriam de Bontridder (secretaris en portefeuillehouder juridische zaken), Ingrid van de Maat (penningmeester en portefeuillehouder financiële zaken) en Henriëtte Pennings (portefeuillehouder office management). Het team van adviseurs bestond uit Catharina Vasterling (adviseur consultantenaangelegenheden), Dineke Leliefeld (adviseur casemanagement die in het vierde kwartaal haar werkzaamheden heeft overgedragen aan waarnemend casemanager Marlies van der Kruijssen) en Janneke Tichelaar (adviseur ICT wier werkzaamheden in het derde kwartaal zijn overgedragen aan een betaalde webbeheerder). Aan Dineke en Janneke past een woord van dank voor alle inspanningen die zij ten behoeve van De Einder hebben verricht.

Consulenten

Het consultantenteam bestond in 2017 uit acht consulenten en vier consulenten in opleiding. Door middel van trainingsdagen en intervisiebijeenkomsten onder leiding van een BIG-geregistreerd psychotherapeut, wordt hun vakkennis op peil gehouden en blijven zij voeling met het gedachtengoed van De Einder houden.

Hulpvragers

De tweede helft van 2017 stond in het teken van Middel X, het levenseindepoeder dat de leden van CLW voornemens waren om onder elkaar te distribueren. Hulpvragers die voorheen de route naar De Einder namen, hebben massaal de weg naar CLW gevonden. Voor De Einder had dit tot gevolg dat zij door een kleine 1000 hulpvragers is benaderd, beduidend minder dan de helft van het daaraan voorafgaande jaar. De vraagstellers die De Einder hebben benaderd, zijn allen schriftelijk en uitgebreid van algemene informatie voorzien. Ongeveer een kwart van hen heeft in vervolg daarop om begeleiding door een consulent verzocht. Circa 1/5de van hen was jonger dan 50 jaar. De aanleiding voor het verzoek om door een consulent te worden begeleid, betrof in het merendeel der gevallen somatisch en/of

psychisch lijden. In bijna de helft der gevallen heeft de consulent met instemming van de hulpvrager contact met intimi gehad. Van 26 hulpvragers is bekend dat zij overleden zijn en bij twaalf van hen heeft een gesprek met nabestaanden plaatsgevonden.

Politieke, juridische en maatschappelijke hangijzers

Er was het politieke hangijzer van een nieuw aangetreden kabinet Rutte III dat de oplossing van levenseindevraagstukken voor zich uit heeft geschoven.

Daarnaast was er de juridische tegenwind die met de Hoge Raad uitspraak in de Heringa zaak ten aanzien van hulp bij zelfdoding is gaan waaien.

Tot slot was er ook nog een belangrijke maatschappelijke groepering die als vertegenwoordiger van de artsenstand van zich liet horen, dit in de vorm van het KPMG rapport dat zich tegen de voltooid leven plannen van voormalig minister Schippers en van het huidig kamerlid Dijkstra keerde.

Uit dat KPMG rapport wordt hier de medische definitie van gezondheid geciteerd, namelijk “het vermogen om zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven”. Waarop KPMG dan laat volgen: “Zo beschouwd zijn mensen die een langdurige doodswens hebben omdat zij lijden aan het leven zonder dat zij medische klachten hebben mogelijk niet gezond, maar juist ziek omdat zij zich niet meer kunnen of willen aanpassen aan hun veranderde situatie”.

Verzuchting van de Einder die voor het hele jaar 2017 heeft gegolden en ook voor de komende jaren zal gelden: Het is maar hoe je er als maatschappelijke beroepsgroep die het op gebied van levenseindebeslissingen bij wijze van spreken voor het zeggen heeft, tegenaan kijkt.

Bij De Einder wordt daar anders tegenaan gekeken. De ervaring van De Einder is dat het merendeel der ouders dat bij haar aanklopt zich gesteund door de medische definitie **oergezond** voelt: zij beschikken over het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Zij zetten de zeilen naar de wind, zij aanschouwen hun veranderde situatie en stellen zich daarop in. Dit doen zij, niet door het door KNMG gesuggereerde advies op te volgen om zo nodig met eten en drinken te stoppen maar door in eigen regie gebruik te maken van de hedendaagse moderne en humane methoden die de huidige farmacologie biedt.

Congressen en symposia

Eind Oktober 2017 heeft op initiatief van Exit International in Toronto het Nutech Congres plaatsgevonden. Nutech richt zich op het ontwikkelen van betrouwbare en vreedzame middelen en methoden om het leven te beëindigen, dit door van de huidige technologische innovaties gebruik te maken. Eén van die op de huidige stand van de wetenschap geïnspireerde technische innovaties is de door Philip Nitschke ontwikkelde Sarco¹ waarvan het prototype voor het eerst op het Nutech Congres werd gepresenteerd. In het kader van Nutech 2017 werd een prijsvraag uitgeschreven voor de beste technologische vondst op het vlak van zelfeuthanasie. Als één van de drie juryleden is Miriam de Bontridder op uitnodiging van Exit International in Toronto aanwezig geweest om alle inzendingen te evalueren.

Op 22 november 2017 heeft KNMG met een congres “De Scen-arts in ontwikkeling: voltooid is het nooit” het 20 jarig bestaan van SCEN gevierd. Scen staat voor Steun en Consultatie bij Euthanasie in Nederland. Namens De Einder heeft Miriam de Bontridder aan het Congres deelgenomen.

Najaar 2017 heeft NVVE met de prikkelende vraag “De Pil van Drion, is die er nu?” een symposium georganiseerd waarin ingegaan werd op de actualiteit rond zorgvuldige zelfdodingen. Als representant van De Einder is Miriam de Bontridder op het symposium aanwezig geweest.

Lezingen

28 mei is in België uitgeroepen tot de nationale dag van waardig sterven en euthanasie. Dat wordt jaarlijks door de vereniging Recht op Waardig Sterven gevierd met een themadag die in 2017 als onderwerp had: 15 jaar euthanasiewetgeving en waar staan we nu? Miriam de Bontridder was uitgenodigd als spreker. Zij heeft de actualiteiten rond de Nederlandse euthanasiewetgeving belicht².

Dineke Leliefeld heeft tezamen met een consulent op 24 september 2017 aan het Netwerk van Uitvaartondernemers een presentatie gegeven waarbij het werk van De Einder onder de aandacht werd gebracht van een landelijke organisatie die zich focust op de uitvaart en al wat daar mee samenhangt.

1 <https://www.peacefulpillhandbook.com/new-suicide-pod-for-humans-comes-with-built-in-coffin/>

2 <https://www.deeinder.nl/actualiteiten-rond-euthanasie-nederland-bijdrage-einder-aan-5de-nationale-dag-waardig-sterven-en-euthanasie/>

Op 9 oktober 2017 hebben Miriam De Bontridder en Catharina Vasterling een lezing verzorgd voor de leden van de Coöperatie Laatste Wil Noord Holland. De autonome route was daarbij leidend thema.

Behalve verzoeken om lezingen te geven, bereiken De Einder talloze verzoeken van Nederlandse en buitenlandse organisaties en onderwijsinstellingen om over het thema van de levenseindeproblematiek schriftelijke of telefonische voorlichting te ontvangen. Het hoeft geen betoog dat daar voor een kleine organisatie als De Einder buitensporig veel werk gaat in zitten – vrijwilligerswerk dat met liefde wordt verricht.

Belangstelling van de media

De dagelijkse praktijk van de levenseindeconsulent blijft de belangstelling van de media genieten. De Volkskrant heeft daartoe onder de kop “Er is zó veel moed voor nodig om je leven te beëindigen”, een interview met Catharina Vasterling geplaatst³.

Zelf is Catharina in de pen geklommen nadat een opiniemaker een karikatuur van de levenseindeconsulent had gemaakt. Onder de kop “Het begeleiden van iemand die dood wil is een intiem en ingewikkeld proces” heeft zij op de opiniEPagina van De Volkskrant⁴ korte metten gemaakt met de waan van de opiniemaker dat een levenseindeconsulent aan de lopende band mensen de dood injaagt.

In het oktobernummer van het kwartaalblad van de Belgische vereniging Recht op Waardig Sterven is Miriam de Bontridder in gesprek gegaan over wat steun bij een humane dood in eigen regie bij De Einder inhoudt⁵.

Ook Wikipedia heeft De Einder gevonden⁶ en haar gepresenteerd als een stichting met als wapenfeit dat zij als eerste op de barricade stond om hulp bij zelfdoding mogelijk te maken, wat weer tot jurisprudentie heeft geleid die de grenzen van de niet-strafbare hulp bij zelfdoding hebben verruimd.

3 <https://www.deeinder.nl/er-is-zo-moed-nodig-om-leven-beeindigen/>

4 <https://www.deeinder.nl/begeleiden-iemand-dood-wil-is-intiem-en-ingewikkeld-proces/>

5 <https://www.deeinder.nl/einder-gesprek-vereniging-recht-op-waardig-sterven/>

6 https://nl.wikipedia.org/wiki/Stichting_De_Einder

Toegang tot euthanatica

De enige betrouwbare Chinese distributeur van euthanatica in poedervorm heeft halverwege 2017 zijn activiteiten gestaakt. Er konden in Azië geen vervangende betrouwbare distributeurs worden getraceerd. De in 2017 resterende route voor betrouwbare euthanatica werd beeldend door Enzo van Steenberghe in het NRC beschreven⁷.

Gedurende 2017 waren Uitweg van Boudewijn Chabot & Stella Braam alsmede The Peaceful Pill Handbook van Philip Nitschke & Fiona Stewart onmisbare handboeken voor mensen die de autonome route tot een humane dood in eigen regie voorstaan. Met het oog op de vertaling in het Nederlands van The Peaceful Pill Handbook hebben veelvuldige contacten tussen de auteurs en Miriam de Bontridder plaatsgevonden.

Informatievoorziening

Voor belangstellenden is onze brochure 'Een waardig Levenseinde in eigen regie' gratis op onze website gratis te downloaden⁸.

Ook gratis op onze website te downloaden zijn onze wilsverklaringen met toelichting daarop⁹.

Om belangstellenden op de hoogte te stellen van actuele ontwikkelingen die het werkterrein van De Einder raken, is achtereenvolgens in april 2017, september 2017 en december 2017 een nieuwsbrief uitgegaan. Daarin werden onder meer het Heringa-arrest van de Hoge Raad, de problematiek rond euthanasie bij zwaar dementerenden en de plannen van Coöperatie Laatste Wil van commentaar voorzien. Op onze website zijn onze nieuwsbriefartikelen onder de knop 'Nieuws'¹⁰ en de knop 'Nieuwsarchief'¹¹ terug te vinden.

7 <https://www.deeinder.nl/nederland-spil-humane-zelfdoding/>

8 <https://www.deeinder.nl/wp-content/uploads/2016/11/De-Einder-brochure-Een-waardig-levenseinde-in-eigen-regie.pdf>

9 <https://www.deeinder.nl/wp-content/uploads/2017/02/Stichting-de-Einder-wilsverklaringen.pdf>
<https://www.deeinder.nl/wp-content/uploads/2017/02/Stichting-de-Einder-toelichting-bij-wilsverklaringen.pdf>

10 <https://www.deeinder.nl/nieuws/nieuws/>

11 <https://www.deeinder.nl/nieuws/nieuws/nieuwsarchief/>

Op dagelijkse basis is De Einder via info@deeinder.nl bereikbaar voor vragen verband houdende met donateursaangelegenheden, wilsverklaringen- en brochurebestellingen, nieuwsbriefaanmeldingen dan wel algemeen office management.

Voor specifiek op individuele hulpverzoeken gerichte voorlichting of begeleiding is het mailadres begeleiding@deeinder.nl beschikbaar.

Vragen van de pers of over onderwerpen die in de belangstelling van de media staan kunnen via het mailadres miriamdebontridder@gmail.com worden gesteld.

Lidmaatschappen en contacten

De Einder investeert in goede relaties met aanverwante organisaties en zoekt met name naar hetgeen hen bindt. Gefocust wordt op regelmatig overleg, onderlinge samenwerking en het gezamenlijk belang.

De Einder is lid van de Humanistische Alliantie. De Einder is tevens lid van de Worldfederation of Right to Die Societies (WFRtDS) en van Right to Die Europe (RtDE). De Einder betaalt contributie aan de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillig Levenseinde (NVVE) en aan de Coöperatie Laatste Wil (CLW).

Er zijn gedurende het hele jaar contacten met deze organisaties geweest evenals met de Stichting Waardig Levenseinde (SWL), de Stichting Levens-eindekliniek (SLK), de Humanistische Alliantie en het Humanistisch verbond, de internationale organisatie Exit International, de Belgische organisatie Recht op Waardig Sterven (RWS) en de Belgische organisatie LevensEinde InformatieForum (LEIF).

In 2017 werd op initiatief van NVVE het Platform Levenseinde opgericht. Daarin participeren naast NVVE en de door haar opgerichte SLK en CLW, ook De Einder. Bedoeling is om met gebundelde krachten voor elkaar te krijgen dat mensen op een zo betrouwbaar, vreedzaam en waardig mogelijke wijze over hun eigen levenseinde kunnen beschikken.

Financiën en jaarrekening 2017

Ondanks enigszins afgenomen baten en toegenomen lasten heeft De Einder een redelijk goed jaar gehad. Doordat de focus in dit verslagjaar heeft gelegen op het vervolgen van de opleidingstrajecten voor nieuwe consulenten en de deskundigheidsverbetering van bestaande consulenten, zijn de kosten op dit vlak toegenomen. De inspanningen met het oog op het op peil houden van de dienstverlening aan hulpvragers heeft ertoe geleid dat er op dit moment een consulentenpool bestaat die het huidige aantal hulpvragers adequaat en deskundig te woord kan staan. Ook de geografische spreiding van de consulenten is verbeterd, hoewel in het westen van het land nog enkele hiaten bestaan.

Het aantal donateurs is afgenomen, maar de erfenissen en legaten zijn toegenomen. De afname van de donateurs is vermoedelijk te verklaren door het feit dat er geen acceptgiro's meer worden verstuurd en de meeste donateurs middels automatische incasso hun donaties voldoen. We verwachten dat het enige jaren duurt voordat de hoogte van de donaties weer op het oude niveau ligt. Ook de enorme groei van het aantal leden van CLW als gevolg van de introductie van middel X heeft vermoedelijk bijgedragen aan de afname van de donaties.

Op de volgende pagina treft u de staat van baten en lasten aan over 2017 met de vergelijking ten opzichte van 2016.

Staat van baten en lasten over 2017 (in euro's)

	2017		2016	
Baten				
Donaties en giften	49.379		52.641	
Overige opbrengsten	2.695		9.507	
Som der baten	52.074		62.148	
Lasten				
Besteed aan doelstellingen				
Informatiematerialen	4.168		7.984	
Vrijwilligers	1.740		1.740	
Consulenten	25.311		12.781	
		31.219		22.505
Besteed aan werving				
PR en communicatie	319		197	
Advieskosten	236		381	
		555		578
Kosten beheer en administratie				
Bestuur	3.816		4.735	
Overige kosten	697		1.002	
		4.513		5.737
Som der lasten	36.413		28.941	
Resultaat				
	15.661		33.207	

Enige toelichtingen bij de staat van baten en lasten

Baten

De opbrengsten uit donaties en legaten bedroegen totaal € 49.379 ten opzichte van € 52.641 in 2016. De donaties zijn afgenomen, mogelijke oorzaak is de overgang naar automatische incasso, hetgeen niet alle mensen een prettige wijze van doneren vinden. De kosten van drukken en verzenden van acceptgiro's waren echter ook erg hoog. De opbrengsten uit erfenissen en legaten zijn toegenomen, waardoor het totaal aan donaties, giften en legaten slechts enigszins lager ligt dan in 2016.

De overige opbrengsten zijn fors gedaald. Er is minder vergoeding voor informatiematerialen ontvangen. De verklaring daarvoor is onder meer dat steeds meer mensen de informatie downloaden van de website. Als gevolg van de gedaalde rente die op spaarrekeningen wordt verkregen, zijn ook de rentebaten aanzienlijk gedaald. In 2016 is een rentevaste depositorekening met een hoge rente geëindigd, opnieuw geld vastzetten in een deposito met een dergelijke hoge rente is niet mogelijk gebleken.

Lasten

Besteed aan doelstelling

Deze kosten hebben betrekking op het bijstaan van hulpvragers, het communiceren van de doelstelling van De Einder en het verstrekken van informatie aan donateurs en andere geïnteresseerden over de ontwikkelingen inzake het vraagstuk van een zelfgekozen levenseinde, zowel juridisch als politiek.

De kostentoeename is onder andere veroorzaakt doordat voortgegaan is met het opleiden van consulenten en doordat de frequentie van de intervisie-bijeenkomsten is toegenomen. In 2017 is de reserve opleidingen iets gedaald door scholingsuitgaven voor consulenten. Ook in de toekomst zullen consulenten worden opgeleid en zullen er bestedingen plaatsvinden met het oog op deskundigheidsbevordering van consulenten. Omdat er nu reeds een redelijke pool is van consulenten hebben wij het niet nodig geacht opnieuw aan de reserve te doteren.

Behalve consulentenkosten zijn er ook kosten met het oog op de ontwikkeling van een registratiesysteem gemaakt. De bouw van dat systeem zal naar verwachting in 2018 zijn beslag krijgen

Het bijstaan van consultants indien zij betrokken worden in een juridische procedure maakt deel uit van de taken die De Einder zich in het kader van haar doelstellingen stelt. In 2017 werden geen juridische kosten gemaakt.

Besteed aan werving

De kosten hiervan zijn nagenoeg gelijk aan 2016.

Kosten beheer en administratie

Deze kosten bedroegen 8,7% van de opbrengsten en liggen onder de ANBI-norm die uitgaat van een maximum van 10% van de opbrengsten. De balans per ultimo 2017, met de vergelijkende cijfers van 2016, ziet eruit als volgt.

Balans per 31 december 2017 (in euro's)

	31 december 2017		31 december 2016	
Activa				
Materiële vaste activa				
Inventaris		381		507
Vlottende activa				
Vorderingen	12.119		104	
Liquide middelen	387.149		388.783	
		399.268		388.887
		399.649		389.394
Passiva				
Reserves				
Continuïteitsreserves	173.921		158.260	
Bestemmingsreserves	222.585		225.000	
		396.506		383.260
Kortlopende schulden		3.143		6.134
		399.649		389.394

Enige toelichting bij de balans

Vorderingen

Dit betreft met name een erfenis die in 2017 is toegezegd, maar in 2018 zal worden ontvangen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn lichtelijk afgenomen doordat de kortlopende schulden gedaald zijn en er een toename van de vorderingen heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves bestaan uit een reserve voor juridische kosten en een reserve voor opleidingen voor consulenten ter grootte van respectievelijk € 200.000 en € 22.585.

De bestemmingsreserve juridische kosten is gevormd voor juridische ondersteuning van bestuur en consulenten.

In 2015 is gestart met de werving van nieuwe consulenten. De aanhoudende groei van hulpvragers maakt het noodzakelijk om meer consulenten aan te trekken en op te leiden. Een bedrag van € 25.000 is gereserveerd om deze aanwas van consulenten te kunnen voorzien van een adequate opleiding, alsmede om voor de bestaande consulenten vervolgoopleidingen te kunnen bekostigen. Als gevolg van de ontwikkelingen bij CLW was er in de tweede helft van 2017 een afname van hulpvragers. Ten laste van de reserve opleidingen werden opleidingskosten gebracht die voornamelijk met zaalhuur en trainers verband hielden. In 2018 is er weer een groei in hulpvragers gerealiseerd, echter niet zodanig dat we verwachten dat de huidige reserve voor opleidingskosten verhoogd dient te worden.

Kortlopende schulden

Dit betreft vooruit ontvangen donaties, waaromtrent donateurs hebben aangegeven dat deze voor 2018 zijn bedoeld.

Colofon

© Stichting de Einder

Aan dit jaarverslag werkten mee:

Miriam de Bontridder, Ingrid van de Maat, Henriëtte Pennings en Catharina Vasterling

info@deeinder.nl

voor vragen die in de meest ruime zin op office management betrekking hebben

begeleiding@deeinder.nl

voor vragen samenhangend met voorlichting aan en begeleiding van individuele hulpzoekers

miriamdebontridder@gmail.com

voor vragen van de pers of met media-kwesties verband houdend

Postadres: Postbus 9, 5050 AA Goirle

Kamer van Koophandel nr. 41241519

www.deeinder.nl